

Buraya yazdığım pek çok konunun *henüz vaktinin gelmediğini* düşünüyorum. Yaymak konusundaki isteksizliğimin sebebi de bu, bazıları daha çok işlense, daha çok konuşulsa iyi olur bence de. Açıklarını kendim düşünmesem de, birileri söylese mesela.

Erken dediğim şu: Geçenlerde Sacid'le başkanlık referandumu konusundaki kararsızlığımı konuşuyorduk. Bana *önerin nedir?* dedi, ben de *sadece bir değişiklik yapacaksak, üyeleri kurayla belirlenen bir denetleme meclis olması iyi olur* dedim. Bilhassa kura kısmı çok acayip geldi.

Bu fikri yeni bulmuş değilim, belki on senedir devletteki tüm kurumları, kanunlara ve temel ahlaki prensiplere uyup uymadıkları konusunda denetleyecek böyle bir meclisin iyi olabileceğini düşünüyorum. Kurayla belirlenmesinin sebebi, bu meclisin standart siyasetçi esnafının ayak oyunları ile belirlenmesinin önüne geçmek.

Yapay Zeka/Makine Öğrenmesi alanında Genetik Algoritmalar diye bir teknik vardır. Bir probleme birden fazla çözüm *uydurur*, sonra bunların iyi çalışanlarını birbirleriyle çaprazlayıp yeni çözümler üretmeye çalışırsınız. Genetik kısmı da bu çaprazlamadan kaynaklı. Ancak (öğrenme algoritmalarının genelinde olduğu gibi) bunun da sadece çaprazlama yoluyla, *mükemmel çözüm olmayan ama etraftaki çözümlerden iyi olan* bir çözümde *takılma* problemi vardır. (*Local minima*) Bunu aşmak için çaprazlamanın yanında bir de mutasyona uğratılır çözümler, rastgele bazı değişiklikler yapılır ki elimizdeki çözümlerden daha iyisine ulaşma ihtimali belirsin.

Benim demokratik sürece bakışım da böyle. Partiler ve meclis bu genetik algoritma gibi işliyor, birbirlerinin iyi taraflarını alıyorlar. (Buna Hegel diyalektiği de denebilir, başka bir isim daha açıklayıcı olacaksa.) Türkiye'de 2001 öncesi *rejim partilerinin antitezi* olan Refah Partisi kapatıldı ama onun yerine hem rejim partilerini, hem de bu partiyi sentezlemiş bir parti kuruldu.

Bu normal şartlar altında yeterli olabilecek bir mesele, ancak ben Türkiye'nin (ve genelde dünyanın) demokratik süreçlerinde, bir *local minima* durumu görüyorum. Türkiye'de de, dışarıda da partilerin önemli bir politik farkları yok, yani CHP iktidara gelse NATO'dan çıkacak, parayı kaldıracak değil, o da aşağı yukarı bugün ne yapıyorsa onu yapacak. Bunun da getirdiği bir siyasi yılgınlık var, insanlar verdikleri oyun gerçekten bir şeyleri değiştirebileceğini düşünmüyor. Bizde hadi bazı temel reformlar yeni yapıldığı için daha önemli, memlekette hala darbe olabiliyor, onun için verdiğiniz oyun da bir hükmü var ama oturmuş demokrasilerde, sadece isimlerin değiştirildiği bir sürece dönüşüyor. Trump gibi adamların popülizmine bu kadar rağbet olunmasının böyle de bir tarafı var.

İşte bu siyasi çaprazlama yoluyla üretilmiş kadro ve fikirlere, bir yerde rastgelelik eklemek gerekiyor. Siyasi anlamı da şu: İnsanlar politika belirleyecek kadar akılbaliğ olmasa da, rüşvetin ne olduğunu, adam kayırmanın nasıl işlediğini bilecek kadar akıllıdır. Her bir milyon kişi için bir vekil diye formüle ettiğim için *Milyonlar meclisi* dediğim, siyasi kurumların dışından kurayla oluşturulmuş böyle bir denetleme meclisinin, diyelim seçimlerde verilen sözleri muhataplarına sormak ve Başkan'ın ve diğer siyasetçilerin doğru çalışıp çalışmadığını denetlemek gibi imkanları olur. Başkan'ı halka şikayet edip, onu yeniden seçmen önüne çıkmaya zorlayabilir, vs.

Mesela bu fikrin üzerinde düşünüp, nelerin yanlış gideceğini konuşmak iyi olurdu. Ancak *fikir erken* olduğu için, memleket evet/hayır kavgası verirken, bunlardan bahsetmek biraz manasız görülüyor. *Rastgele seçilmiş insanlara emanet edemeyecek* kadar kıymetli memleketimiz var. Onun için de böylelerini şişeye yazıp bırakıyorum. Belki 20, belki 50 yıl sonra çıkarıp bakan olursa diye.